

Conservatie-Restaurotievorslag van

Het Vaandel Toneelmaatschappij “De Jonge Druivelaar” Hoeilaart

2021

Conservatie Vaandel Toneelmaatschappij Hoeilaart. M.Springael 2021. 1/16

Korte beschrijving van het vaandel:

Afmetingen:

124 cm hoog, 73 cm breed zonder franjes. Franjes 11 cm.

Materialen:

Voorzijde: grondweefsel blauwe zijde. Borduurwerk in gekleurde zijde.

Rugzijde: grondweefsel gele rips zijde. Goudmetaaldraad.

Afwerking: passementerie in goudmetaaldraad en zijde. Goudmetaal franjes.

Uitzicht:

Voorzijde: op de blauwe zijde zijn centraal de geborduurde symbolen, maskers enz., van de toneelvereniging opgelegd. Onderaan is het symbool van Hoeilaart rechtstreeks op het grondweefsel geborduurd met gekleurde zijde. In de bovenhoeken is nog een extra versiering, lineair, aangebracht met goudmetaaldraad.

Tekstband: *“Tooneelmaatschappij De jonge Druivelaar”* met voor geborduurde letters in goudmetaaldraad aangebracht.

Rugzijde: op de gele zijde is de tekst opgelegd met in goudmetaaldraad voortgeborduurde letters

“1901 Voor Kunst en Moedertaal”

Draagroede in koper, 84 cm. Aan de uiteinden versierd met gepolychromeerde houten toppen. Het vaandel is bevestigd aan de roede met goudmetaal passement (resten) en versierd met resten rood-paarse linten.

Huidige toestand:

Door een calamiteiten probleem heeft er een ernstige schimmelvorming plaatsgevonden waardoor vooral de rechter zijde van het vaandel zwaar beschadigd is. Een snelinterventie heeft het vaandel gered. Door het vaandel te laten drogen is ook de schimmelvorming gestopt. Het oppervlakkig stofzuigen heeft een groot deel van de schimmel weggehaald. Sporen blijven aanwezig.

Het vaandel werd dan veilig (droog en ingepakt) opgeborgen zodat het andere stukken niet kon besmetten.

In deze toestand was de schimmel niet actief.

Voorzijde: erg gekreukt. De blauwe zijde heeft roze en zwarte schimmelvlekken. Vlekken ontstaan door het bloeden van de paars-rode linten. Over de volledige oppervlakte van het grondweefsel zijn verzwakkingen van het weefsel en lacunes op te merken dit doordat de zijde vezel aangevreten is door de schimmel.

Het borduurwerk en de letters zijn in vrij goede staat en is niet aangetast door de schimmel.

Rugzijde: de gele zijde is vooral aan de linkerzijde verzwakt eveneens door de schimmel.

De tussenvoering, in gepapt zwaar linnen, is niet meer bruikbaar.

De afwerking: de franjes zitten op vele plaatsen los, ontbrekende franjes en onderaan zijn ze zelfs beschadigd door manipulatie. Het afwerk lint zit los maar is in vrij goede staat.

Het borduurwerk en letters zijn in goede staat maar zitten op verschillende plaatsen los.

De roede, een koper staaf, is in goede staat maar de uiteinden in polychromie zijn zwaar beschadigd.

Voorstel van behandelen:

- Demonteren: de franjes volledig los maken. De twee lagen zijde uit elkaar halen, verwijderen van de afwerk boord en de tussenvoering;
- Reinigen: oppervlakte stof verwijderen, ontsmetten. Franjes nat reinigen;
- Steunweefsel voorbereiden: fuji zijde en tweedraads zijde verven in de gepaste kleuren, blauw en geel;
- Verwijderen van kreuken in de steunweefsels: met behulp van ultrasone bevochtiging en glasplaatjes. Daarna drogen aan de lucht;
- Ondersteunen van de grondweefsels met de geverfde fuji zijde, dit met naaitechniek en tweedraads zijde;
- Vastleggen van het losse borduurwerk en extra sierdraad, dit met Güttermann driedraads zijde, fixeren van de uitgevlakte strikken;;
- Aanbrengen van de sierboord;
- Klaar maken van een tussenvoering: knippen op maat en fixeren;
- De voorzijde aan de rugzijde fixeren, over de tussenvoering;
- Aanbrengen van de gereinigde franjes;
- Aanbrengen van de uitgevlakte strikken aan de bovenzijde om te kunnen hechten aan de roede;

Na conservatie zal het vaandel best liggend bewaard of lichtjes hellend ten toon gesteld worden. Daarom is het nuttig het te monteren op een steunplaat wat manipulatie vergemakkelijkt en beperkt waardoor het vaandel nog een lang behoud beschoren is.

- Prepareren van een steunplaat waarop het vaandel kan rusten en tevens kan tentoongesteld worden: Polycarbonaatplaat bekleden met synthetische watten bekleed met een neutraal linnen;

Opmerking:

Bij dit voorstel zal de rugzijde niet meer zichtbaar zijn. Een alternatief zou zijn de twee zijden naast mekaar te monteren en te presenteren, maar in dit geval ontstaat er het risico dat er een zijde kan verloren gaan.

Na de conservatie kan uitgemaakt worden of het vaandel eventueel voor een korte periode kan opgehangen worden. Eventueel voor een tentoonstelling.

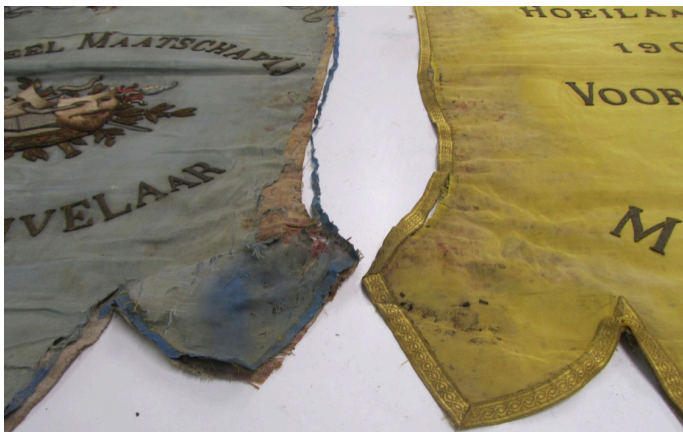
De roede: de uiteinden behandelen door een restaurateur polychromie.

Sandy Van Wissen ?

Eigenlijke conservatie:

Demonteren:

- Verwijderen van de franjes;
- Passement verwijderen;
- Voor-en rugzijde van elkaar halen;

Reinigen:

Oppervlakte stof en opgedroogd schimmel van voor-en rugzijde van beide delen verwijderen met museumstofzuiger; Hiervoor werd een masker opgezet uit veiligheid voor de restaurateur.

Het vaandel werd daarna ontsmet om besmetting te voorkomen. De schimmel werd hierdoor niet gedood maar op inactief gezet.

De franjes nat reinigen in een bad met neutraal detergent en na poelen open aan de lucht laten drogen;

Na het demonteren is de werkelijke inwendige staat zichtbaar. Elk deel van het vaandel, voorzijde in blauwe zijde en rugzijde in gele zijde zijn ondersteund door een zware jute die “gepapt” is met tarwestijfsel. Het is deze stijfsel die is gaan schimmelen. Terwijl er eerst aan gedacht was dit steunweefsel te kunnen behouden is er voor geopteerd deze volledig weg te halen omdat de besmetting zo zwaar is. Indien ze zou behouden worden zou deze de aansteker kunnen zijn voor nieuwe besmetting. Schimmel verteert weefsels en andere stoffen.

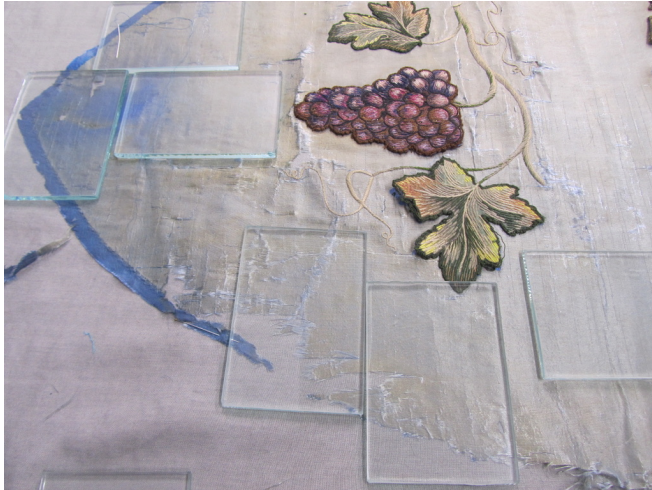
Omdat het borduurwerk en de letters, beiden oplegwerk, door het steunweefsel zijn gefixeerd dachten we deze zones uit te sparen. Later bleek het niet zo een goed idee omdat het nieuwe steunweefsel hierdoor geen goede ondersteuning kan geven. Alle fixaties worden dan losgemaakt;

Uitvlakken:

Door langdurig in een niet ideale opslagplaats te vertoeven is het vaandel zwaar vervormd en heeft het niet natuurlijke vormen aangenomen.

Nu het helemaal ontmanteld is trachten we het op vorm te brengen. Dit door ultrasone nevel en druk met glasplaatjes.

Verder volledig laten drogen aan de lucht. Na het drogen vormen de valse plooien zich terug. Dus volledig vlak maken is niet meer mogelijk;

Consolideren:

Prepareren van een steunweefsel:

Door de schimmel zijn er verschillende verkleuringen in het vaandel aanwezig. We kiezen een zone uit om de kleur van het steunweefsel te bepalen. Een reeks stalen maken om een definitieve kleur te bepalen. Fuji zijde en tweedraads zijde verven in de gepaste kleuren, geel en blauw;

Ondersteunen van de grondweefsels

met de geverfde Fuji zijde. Spansteken met de geverfde tweedraads zijde in naaitechniek aanbrengen over alle zwakke delen en lacunes.

Aanbrengen van een versterking:

Een stijf tussenweefsel aanbrengen als vervanging van het jute weefsel, dit in synthetisch materiaal. Daardoor zullen ook de vervormingen beter vlak blijven.

Losse elementen monteren:

Op het versterigde vaandel, het borduurwerk vast leggen en de letters terug aanbrengen. Het borduurwerk en sierboord fixeren met gekleurde Güttermann zijde. De letters fixeren met gekleurde katoendraad.

De koperen knopen in het borduurwerk reinigen met wattenstaafje en enzymen.

Aanbrengen van het gereinigde passement over de totale omtrek van het vaandel.

Aanbrengen van lussen in nieuw passement om de draagroede door te halen.

Aanbrengen van de gereinigde franjes.

De overgebleven rode strikken wassen en uitvlakken. Aanbrengen op het vaandel.

Voeren met neutraal kleurig katoen om naaisteken te beschermen;

Tijdens de behandeling zijn onderaan het vaandel in de blauwe zijde, prikken terug te vinden die letters vormen. Het blijkt een signatuur van het atelier waar het vaandel is gemaakt:

“ Bruxelles FONSON&CIE”

De publicatie: “Kerkelijk Textiel in Vlaanderen en Brussel in de 19de en 20ste eeuw” van Annemie Van Dyck noteert hierover:

Fonson & Cie (Jules) , Goudborduurwerk, vaandels, militair passementerie,

Nieuwe graanmarkt 34 / 1893 - 1898

Fabrieksstraat 49 / 1934 -1958

Bruxelles

Overborduren van deze lijnen met een neutrale kleur zijde draad maken de signatuur terug zichtbaar is;

Consolideren rugkant in gele zijde:

De gele zijde is nog in vrij goede staat buiten enkele zwakke zones en losse versierings draden en losse letters.

Verwijderen van de jute versterking.

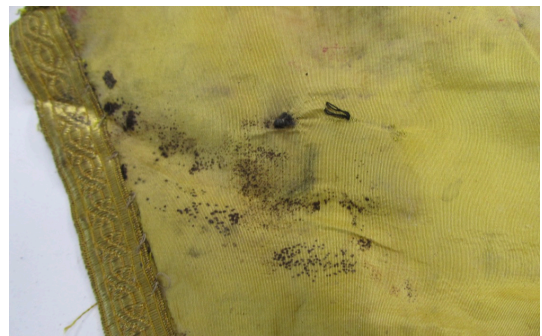
Wegnemen van de letters, versiering en passement.

Ondersteunen met een in de gepaste kleur geverfde Fuji zijde.

Zwakke delen fixeren met geverfd tweedraads zijde.

Aanbrengen van een stevig vlieseline ter vervanging van de jute.

Aanbrengen van de letters, versiering en passement.

Presentatie:

Ondersteunen:

Na overleg is er beslist beide zijden afzonderlijk te presenteren omdat het belangrijk is beide zijden te kunnen tentoonstellen.

Omdat, zelfs na conservatie, het vaandel zeer kwetsbaar blijft en er een zo lang mogelijke levensduur van verwacht wordt fixeren we elke zijde op een geprepareerde plaat: Een polycarbonaat plaat prepareren met synthetische watten en linnen. Elke zijde van het vaandel hierop fixeren.

Hierdoor is manipulatie gemakkelijker en blijft het vaandel stabiel.

Tentoonstellen:

Het is wenselijk het stuk hellend tentoon te stellen. Rechtop kan voor een ZEER KORTE periode (1 dag)

Licht: geen rechtstreeks zonlicht of spots! Ideaal is 50 lux lichtwaarde als belichting.

Beschermen en bewaren:

Er is geopteerd om beide zijden in een kast te plaatsen. Een houten bekisting waarover een plexi vitrine gemonteerd wordt.

Opbergen: horizontaal en afgedekt in een duistere, droge en zuivere opbergruimte. Liefst met constante t°. Ideale normen: 45 vochtigheidsgraad, 18° temperatuur, duister.

Roede:

De uiteinden van de roede werden behandeld in de Academie Anderlecht onder toezicht van Sandy Van Wissen, restaurateur polychromie, docente Academie Anderlecht, restaurateur KIK. De afgewerkte roede is terug aan het vaandel bevestigd.

Succes.